

ОРГАН ПАРТКОМА,
РЭКТАРАТА,
КАМСАМОЛЬСКАГА
І ПРАФСАЮЗНЫХ КАМІТЭТАУ
БЕЛАРУСКАГА ОРДЭНА
ПРАЦОЎНАГА ЧЫРВОНАГА
СЦЯГА ДЗЯРЖАЎНАГА
УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ У. І. ЛЕНІНА.

НЯВЫПЛАЧАНЫЯ ДАЎГІ

Яны самі прыходзяць да нас...

Дзень Перамогі, кароткі, як само жыццё, адышоў. Скончылася і чарада сустрэч з ветэранамі. Да наступнага Дня Перамогі. Мабыць, пасляваенныя пакаленні пачнуць па-сапраўднаму імкнуцца да ўдзелу ў іх толькі тады, калі застануцца сярод нас лічаныя сведкі той вайны. А пакуль яны самі ідуць да нас. Як гэта здарылася 7 мая на фізічным факультэце.

Сабраліся тут першакурснікі, невялікую аўдыторыю нават не запоўнілі. Неводнага з тых студэнтаў, хто займаўся ў гэтай аўдыторыі да пачатку сустрэчы, угаварыць застацца на яе не ўдалося. Яны хуценька пакідалі памяшканне з нейкімі пагардлівымі ўсмішкамі.

Гасцей запрасілі на сустрэчу не студэнты. Паслухмяныя першакурснікі адгукнуліся на заклік застацца пасля заняткаў і прыйшлі сюды, але пытанні не задавалі, асаблівай цікаўнасці да таго, што адбывалася, не выказвалі наогул. Быццам нейкую павіннасць адбывалі. Перад кім?

Прышоў да іх Канстанцін Антонавіч Сушкевіч, былы камандзір дыверсійна-падрыўной партызанскай групы, інвалід вайны І ступені. Разам з ім за сталом, традыцыйна пакрытым чырвонай тканінай, сядзелі яшчэ чацвёра ветэранаў: Мікалай Іванавіч Юзэфовіч, Ягор Андрэевіч Піскуноў, Васіль Іларыянавіч Піменаў і Ганна Васільеўна Шыбаева.

...Вайна напаткала Канстанціна Антонавіча Сушкевіча ў Маскве, ён быў тады курсантам вышэйшага ваенна-палітычнага вучылішча. А потым закінула ў Беларусь, у партызанскія лясы. Лічбы баявых дасягненняў, названыя ім, не трохзначныя: 16 дыверсій, 1 узарваны браняпоезд, 8 эшалонаў, скінутых пад ахон групы Сушкевіча. Але апісанне толькі аднаго з гэтых эпизодаў напаяе кожную лічбу значнасцю здзейсненага тымі людзьмі.

Расказаў Канстанцін Антонавіч аб знішчэнні браняпоезда. Вельмі сціплыя словы выкарыстаў. Быццам гэта не яго асабістая заслуга, не яго нервы, не яго жыццё, цудам не згубленае.

Браняпоезд стаў на станцыі ў Бабруйску. Ахоўваўся адпаведна сваёй баявой ролі — пастаянныя патрулі, тры рады калючага дроту з электрычным токам. Малады афіцэр Сушкевіч знайшоў адзіны спосаб наблізіцца да мэты ўсёй партызанскай брыгады — незаўважна далучыўся да групы савецкіх ваеннапалонных, якія працавалі на чыгунцы, занятай фашыстамі. З таго моманту Канстанцін Антонавіч застаўся сам-насам з адзіным таварышам — рызыкай. Ніхто не падлічыць цяпер напружанай працы яго сэрца, пакуль сачыў ён за рухамі нямецкага патруля, пакуль набліжаўся да браняпоезда па адкрытай любому позірку мясцовасці, пакуль чакаў пад імначы, ставіў міны-гадзіннікі на стальную паверхню, аддаляўся па той жа мясцовасці. Дапамагаў толькі дождж. Выратавала нейкае незвычайнае дабрадзейства лёсу. Калі недзе заду гримнулі два выбухі, сіл ужо ні на што не заставалася. Як дабраўся да атрады, не памятае...

Яшчэ ў час вайны дакументы К. А. Сушкевіча дасылаліся ў Маскву для атрымання ім звання Героя Савецкага Саюза, згубіліся ў дарозе... Потым ён зноў мог стаць героем афіцыйна ў 1962 годзе. Але так і не стаў.

Мы заўсёды больш памятаем пра загінуўшых, чым пра жывых. Быццам бы навучыліся вымяраць межы подзвігу: той, што прынёс смерць, той і больш значны.

Напярэдадні сёлетняга Дня Перамогі газеты змясцілі паведамленне аб прысваенні звання Героя Савецкага Саюза пятаццаці загінуўшым і сямі жывым... Але свой доўг мы яшчэ не выплацілі. І калі зробім гэта?

МІЛАСЭРНАСЦЬ

У дабрачынны фонд

Адзінокія, старыя людзі... Дзеці-сіроты... Інваліды... Хто паклапоціцца аб кожным, каму патрэбны не толькі грошы, адзенне, харчаванне, але і чутасць, уважлівасць з боку блізкіх?

Праходзяць тэлемарафоны, ствараюцца фонды з добраахвотных ахвяраванняў.

У Мінску першы рахунак міласэрнасці і спачування быў адкрыты ў лютым гэтага года Камітэтам Чырвонага Крыжа Маскоўскага раёна. Ужо паступіла больш за 35 тысяч рублёў. Гэта добраахвотныя ўзносы ад прамсловых прадпрыемстваў, практычных інстытутаў, навучальных устаноў і прыватных асоб. Створана служба з трынаццаці медыцынскіх сясцёр. Арганізаваны пункты харчавання пры сталовых і кафе для малазабеспечаных. Тым жа, хто па стану здароўя не можа выйсці з дому, ежу дастаўляюць сёстры міласэрнасці. Ся-

род іх і вучні сярэдняй школы №№ 12, 39, 60, 80, 105, 146.

Раённы Камітэт Чырвонага Крыжа дапамагае таксама студэнтам-сіротам, мнагадзетным сем'ям. А такіх таксама няма.

— Яны рэдка звяртаюцца за дапамогай, — гаворыць старшыня Маскоўскага раённага Камітэта Чырвонага Крыжа Н. С. Зданюк. — Мы стараемся знайсці іх самі. З гэтай мэтай звяртаемся ў ВУНУ, тэхнікумы, вучылішчы, у дзіцячыя паліклінікі. Мы дапамагам тым, хто мае ў гэтым патрэбу, чым можам: дваццаці чатыром сем'ям забяспечваем квартэрныя расходы, многім выдзяляем матэрыяльную дапамогу ад 50 да 100 рублёў. Мнагадзетныя сем'і, акрамя грошай, атрымліваюць адзенне, сабраное ў тых сем'ях, якім яно ўжо не патрэбна, але яшчэ прыгоднае для выкары-

стання. Немалую дапамогу аказалі калектывы завода «Калібр», скургалантарэйнай фабрыкі імя Куйбышава, тэатра музычнай камедыі, які пералічыў зборы за некалькі канцэртаў на рахунак фонду міласэрнасці.

Радуе, што людзі адгучаюцца на чужое няшчасце, стараюцца дапамагчы тым, хто ў гэтым мае патрэбу. Напрыклад, калектыву ўпраўлення «Спецрамонт» бязвыплатна перадаў бялізну для старых. Рабочыя і служачыя фабрыкі імя Куйбышава сабралі 5060 рублёў і пералічылі іх у дабрачынны фонд.

Так, побач з намі яшчэ няма людзей няшчасных, абяздоленых. А таму няхай кожны, хто мае магчымасць, пералічыць пэўную суму на рахунак № 100700783 у Маскоўскім аддзяленні Жылсацбанка г. Мінска.

А. ГАЎРЫЛЬЧЫК,
Д. КІРЫЛАЎ.

ПА САКРЭТУ УНІВЕРСІТЭТУ

Лепш за ўсіх аб гэтым раскажуць мінулагодні ішчасліўчыкі. Тыя, каго не напалохаў дождж і блізкія залікі з экзаменамі. Спытайце ў іх! Многае з таго, што адбывалася на мінулых Днях універсітэта, пайторцыца на гэты раз.

Але навошта вам распыты і нечыя расказы? Праз два дні вы самі можаце стаць цэнтрам цікавай гаворкі,

Не трэба бегчы ў камітэт камсамола за білетамі і спрабаваць даведацца там аб падрабязнасцях праграмы,

Адна паляна на ўсіх

насычанай эмацыянальнымі ўражаннямі.

Пачаць можна ўжо сёння — бо заўтра турыстычная група універсітэта адпраўляецца ў Вязінку, на паляну, дзе 19 мая пачнуцца Дні. Так што вы яшчэ паспееце падрыхтаваць спартыўнае адзенне і абутак для спаборніцтваў, прыгожыя ўборы для дыскатэкі, якая будзе грывець амаль усю ноч, сабраць грошай для ўдзелу ў аукцыёне і інтэркірмашы і пакінуць рэшткі дрэннага настрою разам з падручнікамі, канспектамі і... сябрамі-ляніўцамі (як яны потым пазайздросцяць вам!).

што рыхтуецца. Чым больш сюрпрызаў — тым больш яркіх уражанняў!

Білет вам спатрэбіцца толькі на электрычку да Вязінкі.

Тое, што адбудзецца там, наўрад ці дапаможа вам паспяхова вытрымаць сесію. Але пакіне ў сэрцы тое, чаго не знойдзеце ў дакументах аб заканчэнні універсітэта.

19 МАЯ У 13.00 універсітэт збярэцца на паляне побач з хатай, дзе жывуць вялікі беларускі паэт. На адной паляне — каб лягчы было глядзець у вочы адзін аднаму, каб усмішка хутэй стала агульнай!

АДДЗЯЛЕННЕ СУВЯЗІ

Навучыце роднай мове!

— Слоўнікі, падручнікі, размоўнікі, самавучыцелі для вывучэння нацыянальных моў (паведамаць вам у Дзяржкамвыдае БССР) выпускаюцца як у цэнтральных, так і ў рэспубліканскіх выдавецтвах.

Дзе ж можна іх набыць, калі адусюль чуваць: «Няма ў продажы», «Не ведаем»? Няўжо простае смяротнаму ўсё жыццё застаецца невукам? Ці даўно беларуская мова «адпускаецца па блату»? Разумею, што гэта балючае пытанне, якое вырашыць адразу немагчыма (тым больш што раней аб гэтым проста не задумваліся). Магчыма, нехта адкажа мне, на які адрас звярнуцца, хто дапаможа?

Сяргей КАГАЛЕНАК,
студэнт.

ПРЫВІТАННЕ, АБІТУРЫЕНТ!

ГРОШЫ НА СТОЛ!

Няўжо, нарэшце, дачакаліся? Пакуль толькі прыхільнікі завочнай формы атрымання універсітэцкай адукацыі, дакладней, тыя з іх, хто марыць аб другой вышэйшай адукацыі.

Прыёмная камісія універсітэта ўжо мае 40 заяў такіх абітурыентаў. Яны прымаюцца адразу на другі курс завочнага факультэта, праслухаўшы лекцыі і здаўшы неабходныя экзамены за першы. Такім чынам, вучыцца завочна ім давядзецца 5 гадоў. За кожны з іх гэтыя студэнты (або прадпрыемствы, зацікаўленыя ва ўсебаковасці ведаў сваіх спецыялістаў) павінны заплаціць 600 рублёў. Гэта адчужэне грошай стане бязвыплатным у выпадку адлічэння студэнта — бо не вернуцца да яго. Але калі вучоба завершыцца паспяхова, сума ў 3 тысячы рублёў здасца малюсенькай у параўнанні з багаццем, якое набудзе разум.

Між тым, цяжка ўявіць, што сярод тых, хто стане першаадкрывальнікам новай

формы навучання, знойдуцца адлічаныя...

ІНФАРМАЦЫЯ ПРЫЁМНАЙ КАМІСІІ. На 14 мая на завочны факультэт універсітэта пададзена 228 заяў з 725 планавых. 17 абітурыентаў набыло аддзяленне беларускай мовы і літаратуры, на якое будзе прынята 100 студэнтаў, 23 — рускай мовы і літаратуры (план пры-

ёму — 75), 114 — аддзяленне правазнаўства (175), 15 — гісторыі (100), 4 — сацыялогіі (25), 2 — журналістыкі (75). Аддзяленне географіі прыняло пакуль 16 заяў на 75 магчымых студэнцкіх месцаў, аддзяленне матэматыкі — 13(25), біялогіі — 24(75). Прыём дакументаў працягнецца да 31 мая.

ВЫБАРЧЫ ўЧАСТАК

Давер абласнога ўзроўню

11 мая адбылося вылучэнне дэлегатаў ад універсітэта на абласную партыйную канферэнцыю. Яно прайшло па чатырох акругах, прадстаўніцтва — 1 дэлегат ад 400 выбаршчыкаў.

Пасля абмеркавання ў бюлетэні для тайнага галасавання было ўнесена па адной кандыдатуры на кожную акругу, акрамя 21-й. Тут выбары былі альтэрнатыўныя: спаборнічалі намеснік сакратара парткома універсітэта В. А. Прокашава і дацэнт

кафедры філасофіі І. М. Марозаў. У выніку выбараў дэлегатам на абласную партканферэнцыю стала В. А. Прокашава. Разам з ёй універсітэцкую партыйную арганізацыю будучы прадстаўляць: старшыня камітэта на роднага кантролю, дацэнт

Дзяжурная служба
«Беларускага
універсітэта»:
Вераніка БЯГУН,
Алег ГУСАК (фота).

«Маёй Ксянюрцы!
Яшчэ трошкі часу і ты пачнеш свой самастойны жыццёвы шлях. Я хачу, каб ты была маладая, каб радасць яркім сонечным светам асвечвала твою пашчотную душу: я хачу, каб ты была моцнай і вытрымала націск дзевятага вала жыццёвага шляху. Я хачу, каб ты смялася, каб гора і смутак не азмірвалі твой жыццёвы шлях. Хай будзе ён светлы... Радасць твая будзе маёй радасцю, твой смутак асвеціць смуткам і маю душу. Будзь вясёлай у сваім шчасці і радасці, і не адпускай іх ад сябе. Моцна трымайся за іх, і хай яны будуць тваёй пучыводнай зоркай. Ніколі не мірыся з пошласцю і мяшчанствам. Уцякай ад зайздросных і ідзі насустрач усім, хто вітае цябе. Паважай і любі сяброў: без іх цяжка жыць, і ты ніколі не будзеш адзінокай. Будзь смелай і настойлівай у дасягненні шчасця і цвёрдай у смутку. Адганяй чорную тугу: яна старыць і сушыць сэрцы. Гавары заўсёды: «Хай будзе ў жыцці радасць», гучна крычы: «Няхай жыве жыццё!» Будзь маладой. Ніколі не схіляй сваёй галоўкі да зямлі і не ўзімай яе да неба. Глядзі перад сабой прамі і ўважліва. Хоць ты яшчэ расцеш і становішся дарослай, набірайся маладосці і бадзёрасці для жыцця... З маладой душой можна ўсё перанесці».

Уставай рана на світанні. Хай сонца сваім прывітаннем разбудзіць цябе... Ты маладая, тваё будучае наперадзе. Ты будзеш бачыць новае жыццё. Ты яшчэ павяжеш!

18 мая 1921 года. Бацька».

Гэтае жыццёвае настаўленне напісана чалавекам рамантычнага складу, пашчотным бацькам. Ён жа быў і выдатным гісторыкам-славістам, вучоным з сусветным імем. У тыя гады яго добра ведалі ў нашай рэспубліцы, у Мінску.

У адзін з восеньскіх дзён 1929 года ў прыёмную АДПУ Беларускай ССР увайшоў наведвальнік. На выгляд яму было гадоў пяцідзесяць, у руках палачка, на вачах пенсне. Чалавек быў апрануты ў добра пашыты касцюм. Звяртаў на сябе ўвагу модны гальштук.

— Рэктар Беларускага ўніверсітэта прафесар Пічэта, — адрэкаментаваўся ён дзяржаўнаму. — Мне б хацелася бачыць старшыню АДПУ...

— Яго цяпер няма, — адказаў дзяржаўны. — А па якой вы справе?

— Справа ў тым, што ў нас ва ўніверсітэце ў апошнія дні арыштавалі некалькі выкладчыкаў, а цяпер зрываюцца заняткі. Я не ведаю, што рабіць.

Пра гэты выпадак мне расказаў акадэмік АН БССР Віталь Андрэевіч Сербента, які працаваў у той час дырэктарам Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КП(б)Б. У канцы нашай гутаркі ён дадаў: «Многія тады лічылі Пічэту вельмі наіўным чалавекам».

Чым жа закончыўся візіт рэктара ў АДПУ? Намеснік старшыні АДПУ размаўляў з ім груба: «Вы што надумалі? Прышлі абараняць ворагаў народа, контррэвалюцыянераў, нацыяналістаў? Вам што, рабіць няма чаго? Органы ведаюць, што да чаго. І

запомніце: гэта толькі пачатак, а не канец».

Неўзабаве У. І. Пічэта быў вызвалены ад пасады рэктара Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, якую ён нязменна займаў з ліпеня 1921 года.

Уладзімір Іванавіч Пічэта — цэлы перыяд у развіцці навукі і культуры Савецкай Беларусі. Доктар рускай гісторыі, прафесар Маскоўскага ўніверсітэта, ён стаў першым рэктарам і прафесарам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, адным з аўтараў Статута і арганізатараў Інстытута Беларускай культуры, заснавальнікам Беларускай савецкай гістарычнай навукі, адным з ініцыятараў стварэння Беларускай Акадэміі навук.

Калі ў кастрычніку 1926 года споўнілася 25-годдзе навукова-педагагічнай дзейнасці прафесара У. І. Пічэты, урад БССР хацеў некай заахвоціць гэту дзейнасць, але не ведаў, як гэта зрабіць. І тады было вырашана зацвердзіць ганаровае званне «Заслужаны прафесар БССР» і прысвоіць яго Уладзіміру Іванавічу.

Неаспрэчны ўклад вучонага ў стварэнне і станаўленне БДУ. У 1920 годзе былі створаны дзве камісіі па арганізацыі Беларускага ўніверсітэта — мінская і маскоўская. Па прапанове ўрада БССР з кастрычніка 1920 года маскоўскую камісію

ўзначалі У. І. Пічэта. У ліпені 1921 г. Уладзімір Іванавіч назначаецца рэктарам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, а ўжо 30 кастрычніка пачаліся першыя заняткі.

Сам Пічэта чытаў у БДУ лекцыі па гісторыі Беларусі, гісторыі народнай гаспадаркі БССР, гісторыі рускага і беларускага права, а таксама праводзіў семінарыяныя заняткі па гэтых прадметах. Уладзімір Іванавіч быў выдатным лектарам.

Амаль дваццаць гадоў назад у гутарцы з аўтарам гэтых радкоў адна з першых выпускніц БДУ М. Адзарыха, якая доўгія гады працавала інспектарам-метадыстам Міністэрства асветы БССР, успамінала:

«Гэта быў адзін з лепшых лектараў універсітэта. Асабліва выдатна ён чытаў лекцыі па гісторыі рускага права. Калі звінеў званок, ніхто не хацеў уставаць. Я не памятаю выпадку, каб нехта са студэнтаў спазніўся на лекцыю або пайшоў з яе».

дзілі ў сферу незразумелых палітычных абвінавачванняў. Дэфармуемы ўплыў на іх характар і змест, формы і метады вырашэння канфліктаў зрабіла адміністрацыйна-камандная сістэма, якая пачала складацца ў канцы 20-х — пачатку 30-х гадоў, у перыяд пачатку сталінскага тэрору, калі, паводле слоў М. С. Гарбачова, узнікла «атмасфера нецярпімасці, варожасці, падазронасці». Сталінская формула аб абстрактнай класавай барацьбе падвляла тэарэтычную базу пад памылковую палітычную практыку, якая механічна пераносіла метады, што дыктавалі перыяд барацьбы з варожым супраціўленнем эксплуатацыйнага класаў, на перыяд мірнага сацыялістычнага будаўніцтва.

Такая практыка знайшла адлюстраванне і ў гістарычнай навуцы. Разгарнулася вострая дыскусія, усё часцей пачалі з'яўляцца публікацыі наконт «ворагаў народа». Побач з марксісцка-ленінскай канцэпцыяй гістарычнага пра-

ню мерапрыемстваў Савецкага ўрада па рэарганізацыі і перабудове дзейнасці гэтых устаноў на сацыялістычных пачатках, у прыватнасці, хавалі на працягу рада гадоў дакументы і фонды агульнага палітычнага і грамадскага значэння».

Уладзіміра Іванавіча Пічэту абвінавачвалі яшчэ і ў вялікадзяржаўным шавінізме, беларускім буржуазным нацыяналізме і працоўнай арыентацыі.

Больш года працягвалася следства. Аб яго выніках публічна было аб'яўлена толькі 2 лютага 1931 года, калі на надзвычайным Агульным сходзе АН ССР яе вучоны сакратар акадэмік П. В. Волгін паведаміў аб устанавленні факта ўдзелу акадэмікаў С. Ф. Платонава, Я. В. Тарле, М. П. Ліхачова і М. К. Любаўскага ў «контррэвалюцыйнай змовы» і на падставе артыкула 19 Статута акадэміі прапанаваў выключыць іх з састава яе правадзейных членаў.

Як ні імкнуліся зняславіць

Бенешам. Памочнік Сталіна І. П. Таўстуха звоніць у Мінск, адкуль яму паведамляюць, што прафесар Уладзімір Іванавіч Пічэта арыштаваны яшчэ ў 1930 годзе і цяпер невядома, дзе знаходзіцца. Таўстуха дакладвае аб гэтым Сталіну. Тады Сталін звоніць старшыні АДПУ Г. Ягодзе і загадвае: «Неадкладна знайдзіце прафесара Пічэту і прывяжце яго ў Маскву».

Ягода па сваіх каналах высветліў, што Пічэта знаходзіцца ў ссыльцы ў Вятцы і працуе ў лагеры табельшчыкам. Туды тэрмінова на спецыяльным самалёце накіроўваюцца два работнікі АДПУ з заданнем прывесці прафесара Пічэту. Яны прыляцелі на месца, зайшлі на аб'ект, спыталі: «Хто тут Пічэта Уладзімір Іванавіч?». «Я», — адказаў вучоны. Ён якарэздаў чарговую зводку. Работнікі АДПУ загадалі: «Неадкладна ідзіце за намі».

У Маскве Уладзіміру Іванавічу ўручылі фальшывае пасведчанне члена-карэспандэнта АН ССР і сказалі: «Калі вас спытаюць, дзе вы знаходзіліся, адкажыце: далёка ад Масквы, у працяглай навуковай камандзіроўцы». Пічэта выглядаў стомленым, быў у рабочай вопратцы. Яго крыху падкармілі, апранулі ў добры касцюм. Праз два дні адбылася яго сустрэча з міністрам замежных спраў Чэхаславакіі. На адно з пытанняў Бенеша аб ацэнцы яго даследаванняў Уладзімір Іванавіч адказаў, што яго надаюць толькі выбралі членам-карэспандэнтам АН ССР.

Што ж здарылася з Уладзімірам Іванавічам пасля сустрэчы з Бенешам? У верасні 1934 года яго пераводзяць у Варонеж, дзе на працягу 1934—35 навуцальнага года ён працаваў прафесарам Варонежскага педагагічнага інстытута, чытаў курс гісторыі ССР.

Вось што піша сам У. І. Пічэта: «У выніку таго, што мая справа была перагледжана, я быў вызвалены датэрмінова 26 красавіка 1935 года, атрымаўшы пашпарт, пераехаў у Маскву».

З 1937 года У. І. Пічэта працуе старшым навуковым супрацоўнікам Інстытута гісторыі АН ССР і прафесарам Маскоўскага педагагічнага інстытута імя У. І. Леніна.

У 1939 годзе Уладзімір Іванавіч быў выбраны членам-карэспандэнтам АН ССР, прызначаны загадчыкам сектара славяназнаўства Інстытута гісторыі АН ССР і загадчыкам кафедры гісторыі пўднёвых і заходніх славян Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя М. В. Ламаносава.

У 1946 годзе У. І. Пічэта выбраны сапраўдным членам Акадэміі навук ССР. Ён першы савецкі гісторык-славіст, які стаў акадэмікам.

Памёр Уладзімір Іванавіч 23 чэрвеня 1947 года на 69-м годзе жыцця. Пахаваны У. І. Пічэта на Новадзевічых могілках.

Імя Пічэты не забыта ў сценах БДУ імя У. І. Леніна. У музеі гісторыі БДУ экспануюцца цікавыя матэрыялы аб яго жыцці і дзейнасці. Недалёка ад дэканата гістфака ўстаноўлены бюст першага рэктара. На гэтым факультэце раней выдаваліся імяныя стипендыі імя У. І. Пічэты, якія атрымлівалі студэнты-выдатнікі, прымаюшы актыўны ўдзел у грамадскай рабоце. Настаў час аднавіць гэту традыцыю. Было б справядліва, калі б рэктарат і грамадскія арганізацыі БДУ выйшлі з хадайніцтвам у выканком Мінскага гарадскога Савета аб прысваенні імя У. І. Пічэты адной з вуліц нашага горада.

Э. ІОФЕ,
дацэнт Мінскага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага, кандыдат гістарычных навук, выпускнік БДУ імя У. І. Леніна 1961 года.

ЧАС. ЛЁС. ЖЫЦЦЕ

ПРАЗ УСЕ ВЫПРАБАВАННІ

Уладзімір Іванавіч прымаў самы актыўны ўдзел у грамадска-палітычным жыцці Мінска і рэспублікі. Яго імя было добра вядома далёка за межамі СССР. Навуковая грамадскасць высока цаніла шматлікія даследаванні У. І. Пічэты па гісторыі Расіі, Беларусі, Літвы, Украіны, замежных славянскіх краін.

Уладзімір Іванавіч быў не толькі аўтарытэтным даследчыкам сацыяльна-эканамічнага развіцця Беларусі ў эпоху феадалізму. З яго імем звязаны вывучэнне ў рэспубліцы гісторыі культуры, развіццё гісторыяграфіі і крыніцазнаўства, архівазнаўства і краязнаўства.

У. І. Пічэта ганарыўся, што яго кнігі і артыкулы чытаў У. І. Ленін. Некаторыя з іх захоўваюцца ў асабістай бібліятэцы Уладзіміра Ільіча ў Крэмлі.

У канцы 20-х гадоў на жыццёвым небасхіле У. І. Пічэты з'явіліся чорныя хмары. У 1926 годзе Інстытут Беларускай культуры па ініцыятыве старшыні гісторыка-археалагічнай секцыі Інбелкульты Пічэты выпусціў юбілейны зборнік, прысвечаны 400-годдзю з'яўлення друкаванай кнігі на Беларусі. Ён жа быў старшынёй рэдакцыйнай камісіі гэтага выдання.

У кнігу ўвайшлі працы Уладзіміра Іванавіча: «Полацкая зямля ў пачатку XVI стагоддзя», «Беларускае адраджэнне ў XVI стагоддзі», «Друк на Беларусі ў XVI і XVII стагоддзях», «Scoripiana».

У матэрыялах зборніка расказвалася пра дзейнасць вялікага асветніка, ураджэнца г. Полацка Францыска Скарыны, які на некалькі дзесяцігоддзяў апыраўся ў кнігадрукаванні свайго калегу, рускага і ўкраінскага першадрукара Івана Фёдарова. Здавалася б, што тут антыпартытнае, нацыяналістычнае?

Аднак гэтага аказалася дастаткова, каб праз два гады сакратар ЦК Кампартыі Беларусі ў сваім артыкуле «Аб рашаючых дробязях у вялікім пытанні» падкрэсліў: «Для пралетарыята права на беларускую мову вынікае зусім не з таго, што жыві і працаваў на беларускай мове сярднечыя манахы Скарыны, а ад рэвалюцыйнага раўнапраўя ўсіх народаў...»

У 1928—30-х гадах крытыка ў адрас Пічэты працягвалася. Тон заўваг быў усё больш рэзкім, а ацэнкі са сферы навуковых спрачак перахо-

дзілі ў сферу незразумелых палітычных абвінавачванняў. Дэфармуемы ўплыў на іх характар і змест, формы і метады вырашэння канфліктаў зрабіла адміністрацыйна-камандная сістэма, якая пачала складацца ў канцы 20-х — пачатку 30-х гадоў, у перыяд пачатку сталінскага тэрору, калі, паводле слоў М. С. Гарбачова, узнікла «атмасфера нецярпімасці, варожасці, падазронасці». Сталінская формула аб абстрактнай класавай барацьбе падвляла тэарэтычную базу пад памылковую палітычную практыку, якая механічна пераносіла метады, што дыктавалі перыяд барацьбы з варожым супраціўленнем эксплуатацыйнага класаў, на перыяд мірнага сацыялістычнага будаўніцтва.

Такая практыка знайшла адлюстраванне і ў гістарычнай навуцы. Разгарнулася вострая дыскусія, усё часцей пачалі з'яўляцца публікацыі наконт «ворагаў народа». Побач з марксісцка-ленінскай канцэпцыяй гістарычнага пра-

цэсу абазначылася тэндэнцыя да спрошчанага, вульгарнасацыялагічнага трактоўкі складаных гістарычных з'яў і падзей, да замацавання тых ці іншых палажэнняў як ісціны ў апошняй інстанцыі.

У 1930 годзе Уладзімір Іванавіч атрымаў камандзіроўку для працы ў архівах Масквы і Ленінграда. У Маскве Пічэта сустрэўся з акадэмікам Матвеем Кузьмічам Любаўскім. Даведаўшыся, што Уладзімір Іванавіч збіраецца ехаць у Ленінград, Любаўскі папрасіў яго перадаць пісьмо акадэміку Сяргею Фёдаравічу Платонаву.

Пічэта выканаў гэту просьбу, нічога не ведаючы ні аб змесце пісьма, ні аб тым, што за Платонавым даўно сочаць работнікі АДПУ. Пасля арышту Платонава, хутчэй за ўсё ў час вобыску яго кватэры, пісьмо-запіска Любаўскага было знойдзена, і работнікам АДПУ ўдалося даведацца, што яе перадаў акадэмік АН БССР, прафесар БДУ.

У. І. Пічэта. З таго часу за ім таксама пачалі сачыць. У студзені 1930 года ў Ленінградзе былі арыштаваны акадэмікі С. Ф. Платонаў, М. П. Ліхачоў, Я. В. Тарле і шэраг іншых вядучых гісторыкаў АН ССР.

У жніўні-верасні 1930 года ў Маскве былі арыштаваны прафесар Маскоўскага ўніверсітэта, акадэмік М. К. Любаўскі, член-карэспандэнт АН ССР Ю. У. Гацьце, член-карэспандэнт АН ССР А. І. Якаўлеў, С. У. Бахрушын і іншыя.

13 верасня ў Мінску арыштоўваюць У. І. Пічэту.

Па «справе» Платонава-Багаслоўскага (акадэміка, якога следчыя АДПУ называлі кіраўніком групы маскоўскіх гісторыкаў — Э. І.) праходзіла 115 чалавек.

Усе яны па тагачаснаму стандарту абвінавачваліся ў сувязях з прадстаўнікамі белай эміграцыі, з замежнымі грамадскімі і дзяржаўнымі дзеячамі «з мэтай схілення з іх дапамогай урадаў гэтых дзяржаў да хутэйшага здзяйснення планаў інтэрвенцыі супраць ССР». «Выкарыстоўваючы службовыя становішчы, — гаварылася ў абвінавачванні, — яны збіралі і перадавалі звесткі аб палітычным, эканамічным, ваенным і гаспадарчым становішчы ССР прадстаўнікам замежных дзяржаўных і беларускіх арганізацый. Займаючы адказныя пасады ў навуковых і навуцальных установах, абвінавачваемыя супрацьдзейнічалі здзяйснен-

Платонава і яго калег, аднак нешта застапарылася, надламалася ў добра адладжанай машыне следства, і да свайго лагічнага канца — публічнага працэсу з асвятленнем яго ў друку — справа не дайшла. Ва ўмовах, калі ў сувязі з разгарнуўшымся ў краіне сацыялістычным будаўніцтвам роля і значэнне АН ССР узраслі, публічнае зняважэнне яе было, відавочна, немэтазгодным. Таму пытанне было вырашана паставай Калегіі АДПУ ў пазасудовым парадку. Нягледзячы на грозныя абвінавачванні, прысуд для большасці са «злачынцаў», насуперак чаканням, аказаўся адносна мяккім — пяць гадоў ссылькі.

Пічэта быў сасланы ў Вятку. Хутка Уладзімір Іванавіч стаў нарміроўшчыкам, а затым табельшчыкам у адным з кааператываў грамадскага харчавання ў горадзе.

Як жа магло здарыцца, што вучоны з сусветным імем стаў табельшчыкам? Чаму ў нашай краіне, якая абвясціла ўсяму свету самыя дэмакратычныя прыныцы, так груба, жорстка зневажаліся свабода, гонар і годнасць чалавека?

Самае страшнае, што зрабіла сталіншчына, — гэта узурпацыя свабоды.

У кожным чалавеку заўсёды жыве і жыве папучце ўласнай годнасці. Але ці не дэвальвувалася яно ў тыя гады, калі чалавечы жыццё было абвясцэнена, сам ён абвясцілі, калі ўсё вырашалася ў адпаведнасці са сталінскай логікай: ёсць чалавек — ёсць праблема, няма чалавека — няма праблемы.

Невядома, колькі б яшчэ знаходзіўся ў ссыльцы Уладзімір Іванавіч, калі б не выпадак, пра які некалі расказаў аўтар гэтых радкоў жонка вучонага — Аляксандра Пятроўна Пічэта.

«Быў пачатак чэрвеня 1934 года. У Маскву прыехаў міністр замежных спраў Чэхаславакіі Эдуард Бенеш. Ён быў прыняты Сталіным. У час гутаркі Сталін спытаў Бенеша: «Што б вы хацелі паглядзець у нашай краіне, з кім сустрэцца?» Бенеш нечакана сказаў: «З вядомым вучоным-славістам, прафесарам Пічэтам, а то ў нас у Чэхаславакіі ходзяць чуткі, што ён арыштаваны і яго нават няма ў жывых». І тады Сталін пабаяўся наладзіць такую сустрэчу».

І вось Сталін патрабуе, каб неадкладна прафесара Пічэту прывезлі на сустрэчу з

ЗАХАВАЙЦЕ ДУХ НЕНАСІЛЛЯ

— Асноўны педагогічны прынцып выхавання асобы дзіцяці Л. М. Талстой бачыў у «свабодным выхаванні». Ён разумеў гэты прынцып як насільнае ўздзеянне аднаго чалавека на другога з мэтай прымусіць выхоўваемага засвойць вядомыя маральныя звычкі, — такую думку выказаў на падставе ўласных даследаванняў студэнт Харкаўскага педагогічнага інстытута А. Гаварун.

А вось выкладчык Заокскай семінары хрысціян-адвентыстаў А. М. Сенин паспрачаўся б з такой тэорыяй. Ён лічыць, што ўсялякае насілле сведчыць аб унутранай ушчэрбнасці тых дэкларацый, якія ў дадзены момант выдаюцца іх абаронцамі за ісціну ў апошняй інстанцыі.

— Насілле змяняе паўнату чалавечага

быцця і скажае яго першачарговую высакродную прыроду, — пераконвае А. М. Сенин. — Адказ злом на зло сведчыць не аб сіле, а аб слабасці. Той, хто выкарыстоўвае прыносімае яму зло ў якасці магчымасці для праяўлення дабраціны, атрымлівае перамогу над сабой і над сіламі зла. Гэта не толькі больш высакродна, але і больш эфектыўна.

Вось такія часам спрэчныя думкі прагучалі на Усесаюнным студэнцкім семінары, што праводзіўся ў Маскве ў канцы мінулага года. Тэма яго — «Тэорыя і практыка выхавання ў духу ненасілля». Спонсар — Савецкі камітэт руху «Педагогі за мір і ўзаема-разуменне».

У рабоце семінара прынялі ўдзел студэнты і выкладчыкі педагогічных ВНУ краіны: Маск-

вы, Магнітагорска, Мурманска, Калініна, Кіева, Камсамольска-на-Амуры, Табольска, Харкава, Паўднёва-Сахалінска і інш. На ім было заслушана больш за сто дэкладаў, кожны з якіх выклікаў вялікую цікавасць у аўдыторыі, бо ўсе выступленні былі прасякнуты дасаткова старай і ў той жа час новай ідэяй ненасілля ў педагогіцы.

Каменем сутыкнення з'явілася абмеркаванне самога паняцця «ненасілле», таму што неадназначнасць у вызначэнні перашкаджала б прытрымлівання дасаткова дэкладнай пазіцыі па многіх пытаннях.

— Ненасілле, — адзначыў у сваім выступленні студэнт Маскоўскага педагогічнага інстытута А. Мартыненка, — якое выступае як маральны прынцып, узнікае як неад'емная рыса індывіда, у адпаведнасці з якой ён будзе сваю дзейнасць і паступае ў самых розных жыццёвых сітуацыях.

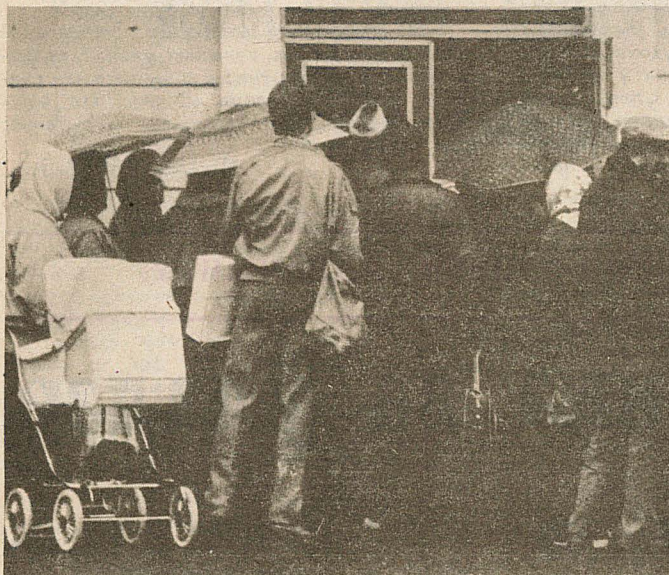
Выхоўваючы дзіця тым ці іншым спосабам, мы можам зрабіць над ім насілле, калі гэты спосаб не ўлічвае ўнутранай матывацыі маленькага чалавека. Такі ж спосаб пры ўмове, што матывацыя ўлічана, будзе выступаць як уздзеянне супрацьлеглае — вольнае развіццё.

Цікава пабудоваў сваё выступленне студэнт Маскоўскага педагогічнага інстытута В. Грачоў, які гаварыў, што паняцце

«ненасілле» нельга разглядаць у шэрагу катэгорый, якія абазначаюць працэсы. Яно можа выступаць толькі ў якасці вызначальнага патрабавання, выкананне якога ў сістэме з іншымі патрабаваннямі абумоўлівае паспяховасць працэса гарманічнага развіцця асобы. Размова павінна ісці аб несумяшчальнасці ідэалогіі і педагогікі і, адпаведна, аб дэідэалагізацыі педагогікі. Ідэалогія з яе імкненнем заняць кіруючае становішча не можа абыйсціся без ненасілля. Педагогіка, як сукупнасць педагогічных тэорый, адносіцца да галіны навукі: як практыка — да галіны мастацтва, культуры, якім не характэрна насілле. Любое насілле — амаральнае, а педагогіка не павінна быць амаральнай.

Заклучны дзень падвёў вынік сказанаму: толькі ненасілле, як прынцыповы падыход да ўсіх жыццёвых з'яў, можа садзейнічаць далейшаму творчаму развіццю асобы. Патрэбны яшчэ, безумоўна, час, каб дух ненасілля запалоніў сэрцы кожнага, і тады жыццё на Зямлі стане сапраўды прыгожым і шчаслівым. Хто, як не мы, педагогі, павінны садзейнічаць гэтаму?

Я. НАУМЧЫК,
студэнт фізічнага факультэта,
удзельнік Усесаюннага
студэнцкага семінара.

Журналісцкія абавязкі прывялі мяне ў Шчамысліцу, дзе павінна была адбыцца сустрэча з супрацоўнікамі СКТБ з доследнай вытворчасцю. Да прызначанага часу заставалася яшчэ з паўгадзіны, і я вырашыла перакласці ў мясцовы стадоўчы. Чарга да касы выстраілася немалая, і за разважаннямі «стаяць — не стаяць?» я не адразу сцямі-

ла, куды гэта раптам кінуўся ўвесь натоўп.

Мужчына, што знаходзіўся побач, убачыўшы маю разгубленасць, са скептычнай усмешкай паведаміў: «Сасіскі будуць даваць. Вам што, не трэба? Бяжыце хутчэй, можа хопіць».

«А раптам і сапраўды хопіць?» — і я няўпэўнена прыстроілася ў канцы, здавалася, не такой ужо і вя-

лікай чаргі, якая гудзела, бы вулей. Асабліва хваляваліся тыя, што знаходзіліся ля прылаўка, акурат насупраць вагаў. Мужчыны і жанчыны (відаць, супрацоўнікі розных аддзелаў СКТБ) спрачаліся за «месца пад сонцам»: высвятлялі, хто за кім стаяў. Кожны як мага хутчэй хацеў ухопіць жадааны дэфіцыт. Але ўдавалася гэта нямногім, бо да кожнага чалавека з чаргі бясконцым патокам ішлі знаёмыя.

Між тым спрэчка паміж калегамі разгаралася. Адны заклікалі да сумлення, другія, глядзячы прама ў вочы, пераконвалі, што супраць яго ніколі не ідуць, трэцяя толькі здзіўляліся майстэрству некаторых ускоўчыц без чаргі і разгублена пазіралі па баках і на свае гадзіннікі.

Знайшоўся ў натоўпе і самы смелы мужчына. Рашуча заявіўшы, што яму надакучыла ўсё гэта нахабства, паспрабаваў навесці парадак. Але наступны падзеі пераўзышлі ўсё яго чаканні.

— Я не стаяла, гэта я не стаяла, — лямантавала з гу-

ПОЗІРК 3-ПАД БРЫВА

Пра дэфіцыт, страчаны час і... культуру

стам апранутая жанчына сярэдняга ўзросту. — Ды вы толькі паглядзіце на яго. Яны ж згаварыліся з вунь той, у шэрым плашчы. Хочуць усіх абдурыць і ўзяць без чаргі. Няма дурняў, не выйдзе. Паглядзіце на яго рожу — гэта ж сапраўдны бандыт.

— Ты чаго ўляглася на мяне. Лажыся на свайго хлопца, — чулася ўжо дзесьці ў сярэдзіне чаргі.

Няхай даруе мне чытач за не зусім прыстойныя выразы, але як без іх перадаць дэталі, якія то тут, то там пранізвалі ўсеагульны шум.

Магчыма, нехта з тых, хто штурхаўся ў перадсвяточным натоўпе (а было гэта якраз напярэдадні Дня Перамогі), абвінавачваў мяне ў прадурзятасці. Але, паверце, мне сорамна было стаяць побач і

сустракацца вачыма са студэнтамі, якія таксама хацелі атрымаць на вячэру сасіскі і якіх нахабна выпіхвалі з чаргі (не думайце, што згусчаю фарбы) усе тыя ж супрацоўнікі СКТБ, здзіўлена перагледваючыся паміж сабой: а гэтыя адкуль узліся, яны ж не нашы? Культура зносін, выходзіць, паняцце «вузкаведмаснае», а словы «калі ласка» і «прабачце» — толькі для «службовага карыстання». Пакінулі межы кабінета — і забыліся на іх. Ці не гэтым заблыццём мы выхоўваем у малых людзей непавагу да старэйшых, жорсткасць, нахабства? А потым абвінавачваем грамадства. Але грамадства — гэта ў першую чаргу мы з вамі. У нейкай ступені можна згадзіцца з

тым, што робіць нас жорсткімі і няўважлівымі дэфіцыт. Толькі ці можна з-за кавалка напаяпапярвай каўбасы страчваць сумленне і забываць аб тым, што ў сваім развіцці мы крыху апярэдзілі малпаў? Тым не

менш, рэплікі ў чарзе прымуслі задумацца: ці на многа абагналі мы братоў сваіх меншых?

І яшчэ адно засмучае. Забываемся мы часам, дзе працуем. Напэўна, варта напамінаць: у храме навукі, адукацыі, культуры. Наша асноўная задача — выхоўваць моладзь, а такім уласным прыкладам дасягнем многага.

Нядрэнна было б атрымаць адказ і ад кіраўніцтва стадоўчай СКТБ: з чыго дазволу сасіскі прадаюцца па два і больш кіло на рукі ў той час, калі ў мяню імі, як кажуць, не пахне?

...А над чаргой па-ранейшаму стаяў гул, і «не нашы» пакрысе рухаліся... назад.

За чаргой назіралі
З. МІХНЕВІЧ.

АД ДОГМ ДА САПРАЎДНАЙ НАВУКІ

КАМПЕТЭНТНЫ СУБ'ЯСЕДНІК

Дзякуючы радыкальным зменам, якія адбываюцца ў нашым грамадстве па ініцыятыве «ніз», тут таксама «ніз» не захачаў жыць па-старому. Яны галосна заявілі аб незадавальняючым выкладанні грамадскіх навук і прапанавалі курс на гуманізацыю адукацыі. Галоўнымі «аб'ектамі» вывучэння, на думку студэнтаў, павінны стаць агульначалавечы каштоўнасці, найбольш значныя адкрыцці і тэорыі незалежна ад іх нацыянальнага і класавога паходжання.

Тое, што навучэнцы чулі на лекцыях, іх патрабаванням не ад-

павядала. Гэта пацвердзілі і вынікі сацыялагічнага даследавання, праведзенага Дзяржкамтэтам СССР па народнай адукацыі. Былі поўныя рашучасці правесці кардынальныя змены ў выкладанні грамадскіх навук 63 працэнты студэнтаў і 70 працэнтаў выкладчыкаў. Іх голас быў пачуць.

Перабудова выкладання грамадскіх навук пачалася. Аб гэтым мы вядзем размову з загадчыкам кафедры сацыяльна-палітычных тэорый і паліталогіі БДУ імя У. І. Леніна, прафесарам Паўлам Пятровічам ДРОНЕМ.

— Павел Пятровіч, як, на Вашу думку, можна каратка ахарактарызаваць стан выкладання грамадскіх навук, у прыватнасці, у нашым універсітэце?

— Ён крызісны. І не толькі ў нас, а ў цэлым па краіне. Мы шмат гадоў гаварылі няпраўду, прыстаёваліся, падмянялі сапраўдную перадавую навуку каментатарствам «мудрых» документаў, пераконвалі невядома каго ў непахіснасці нашага ладу і моцы нашага братэрства. Мы з усіх сіл імкнуліся апраўдаць і пацвердзіць гэтыя ідэалы фактамі з сапраўднага жыцця. Але, безумоўна, бас-

конца такая «спячка» працягвацца не магла. З'явіліся новыя падыходы ў выкладанні грамадскіх навук, а галоўнымі крытэрыямі іх сталі праўдзівасць і дэкладнасць.

— Год назад у інтэрв'ю «Комсомольской правде» намеснік старшыні Дзяржкамтэта СССР па народнай адукацыі Геннадзь Піліпавіч Куцаў сказаў, што мы яшчэ не гатовы да выкладання грамадскіх навук. Мяркуючы па ўсяму, Вы лічыце інакш?

— Вы самі сказалі: год назад. Ён быў для грамадзнаўцаў часам крытычнага аналізу, пошукаў новых форм работы, абмеркавання альтэр-

натыўных варыянтаў удасканалення выкладання грамадскіх навук. Каб пераканаць вас у тым, што неабходнасць вывучэння паліталогіі не ўзнікла з нічога, прапаную зрабіць невялікі экскурс у гісторыю.

Курс паліталогіі рэкамендаваны экспертнай камісіяй ЮНЕСКА для вывучэння ў вышэйшых навучальных установах яшчэ ў 1948 годзе. Савецкая асацыяцыя палітычных навук створана ў 1955 годзе. У СССР вядуцца паліталогічныя даследаванні, выдаюцца шматлікія навуковыя працы. Практычна ва ўсіх развітых краінах свету, у тым ліку і ўсходняй Еўропы, паліталогія вывучаецца ў якасці вучэбнай дысцыпліны ў ВНУ. Савецкая Асацыяцыя палітычных навук з'яўляецца членам Міжнароднай Асацыяцыі, створанай пад эгідай ЮНЕСКА. Такім чынам, вывучэнне паліталогіі дае магчымасць падключыцца да абшэрнага масіву палітычнай тэорыі, распрацаванай сусветнай грамадскай думкай.

Перад тым, як пачаць выкладанне паліталогіі ва універсітэце, супрацоўнікі нашай кафедры павыбавалі ў розных гарадах краіны, дзе такі курс ужо чытаецца. Мы таксама маем спецыялістаў для работы ў гэтым напрамку. Некаторыя выкладчыкі абаранілі кандыдацкія дысертацыі па паліталогіі. Не так даўно вярнуўся з творчай камандзіроўкі дацэнт Вячаслаў Феліксавіч Шалькевіч.

На працягу трох гадоў ён чытаў курс паліталогіі ў Вроцлаўскай сельскагаспадарчай акадэміі. Улічваючы вопыт іншых ВНУ і свой уласны, супрацоўнікі кафедры склалі праграму курса, распрацавалі планы семінарскіх заняткаў, тэматыку спекурсав і дыскусій. Усё гэта — з улікам спецыфікі факультэтаў, характару будучай прафесіі. Дарэчы, у складанні ўсіх планаў і праграм самы непасрэдны ўдзел прымалі студэнты.

— Студэнты факультэта журналістыкі пры правядзенні анкетавання на пытанне «Ці патрэбны курс паліталогіі?» адказалі сцвярджаючы. Пры гэтым заўважылі, што хацелася б вывучаць яго не толькі па «Аргументам і фактам» і «Огоньку», але і па падручніках.

— Сапраўды, пакуль студэнтам цяжкавата. Але лёс можна аблегчыць, калі канспектаваць лекцыі. Гэтага амаль дасаткова для падрыхтоўкі да семінараў і залікаў. Жадаючыя могуць прыйсці на кафедру і карыстацца канспектамі лекцый, якія пішуць выкладчыкі. Ёсць больш прыемнае навіна: да будучага навуальнага года супрацоўнікі кафедры мяркуюць выдаць падручнік па курсу паліталогіі.

— Акрамя паліталогіі, студэнты слухаюць курс палітычнай гісторыі XX стагоддзя...

— Гэтыя курсы істотна адрозніваюцца па аб'ектах вы-

вучэння. Паліталогія даследуе праблемы палітычнага ўладарання і кіравання грамадскімі адносінамі ва ўсіх сферах. Яна вывучае агульныя прынцыпы і канкрэтныя формы арганізацыі палітычнай улады, палітычнага лідэрства, кіравання і кіраўніцтва, іх метады і сродкі. Акрамя гэтага, курс уключае вывучэнне праблем сучаснай палітычнай ідэалогіі, розных паліталогічных плыняў і школ як марксісцкіх, так і немарксісцкіх. Вялікае месца яна адводзіць вывучэнню палітычных сістэм і рэжымаў, сувязей паміж элементамі палітычнай сістэмы (дзяржава, партыя, самадзейныя арганізацыі, а таксама вывучэнню форм і шляхоў уздзеяння палітыкі на грамадскія структуры: эканоміку, сацыяльныя адносіны, культуру, духоўнае жыццё ў цэлым. Паліталогія дае маладым спецыялістам веды аб палітыцы, яе ролі і месцы ў грамадстве і сучасным свеце. Яна пашырае круггляд студэнтаў, дапамагае ім выпрацаваць навыкі аналізу палітычных працэсаў ва ўмовах плюралізму, які ўсё шырэй укараняецца ў грамадстве. Вывучэнне паліталогіі дазваляе прагназіраваць палітычныя паводзіны мас, развіццё палітычных працэсаў і адносін, фарміраваць палітычную культуру, нізкі ўзровень якой негатыўна адбіваецца на лёсе перабудовы.

Якая іншая дысцыпліна, ак-

рамя паліталогіі, раскрывае спецыялістам - выпускнікам ролю дзяржавы, партыі, іншых палітычных утварэнняў у рэгуляванні сацыяльнага, грамадскага жыцця, у фарміраванні грамадскай свядомасці, палітычных ідэалаў і палітычнай культуры?

Што датычыць палітычнай гісторыі, то ў адносінах да паліталогіі яна мае прыкладны характар, вывучаючы тэндэнцыі, якія ўздзейнічалі на існуючыя сёння палітычныя механізмы ў сэнсе тармажэння або іх рэфарміравання і развіцця. Яна не можа ні падмяніць, ні замяніць паліталогію, бо мае уласны прадмет вывучэння — гісторыю, мінулае, у той час як для паліталогіі на першым плане была і застаецца тэорыя палітыкі, палітычнага ўладарання і кіравання, адпаведных ідэй і ўяўленняў.

— Вы хочаце сказаць, што аб'яднанне гэтых дзвюх дысцыплін неэфектыўна?

— Так. Асабліва сёння, калі адбываецца рэзкае актывізацыя цікавасці грамадскасці да марксісцка-ленінскай канцэпцыі палітыкі, тэндэнцыя яе развіцця і абгажэння.

Мы спадзяемся, што кіраўніцтва ўніверсітэта акажа нам дапамогу ў далейшым умацаванні і развіцці прадмета паліталогіі як самастойнай дысцыпліны. Хацелася б у будучым стварыць на кафедры вузэбна-метадычны цэнтр, які сумесна з кафедрай паліталогіі Інстытута павышэння кваліфікацыі выкладчыкаў грамадскіх навук змог бы заняцца пытаннямі распрацоўкі навукова-метадычных праблем выкладання паліталогіі. А работы тут непачаты край.

— Дзякуючы за грунтоўную размову.

Гутарыла
З. АЛЯШКЕВІЧ.

ВЯРТАННЕ

Старонкі нашага друку палаюць дыскасімі аб гістарычнай спадчыне беларускага народа, аб яго нацыянальнай свядомасці і дзяржаўнасці. У размову аб тым, хто мы такія, адкуль пайшлі, уступілі і кінематаграфісты. Навукова-папулярныя стужкі «Ефрасіння Полацкая», «Францыск, сын Скарынін», «Цішка Гартны» — спроба кінематаграфістаў разгарнуць старонкі роднай гісторыі, той, што або міфалагізавалася, каб дагэдаць пануючым ідэалагам, або зусім замоўчвалася.

Фільм «Да вас, сучаснікі мае» ў гэтым шэрагу стаіць паасобку, таму што ён пачатак цыкла гістарычнага кінаапавядання аб дзеячах беларускай культуры, не адзінакая спроба паўдзельнічаць у спрэчках аб вызначэнні роднага, нацыянальнага, а пачатак заплававанага вялікай працы па дэталёваму ўзнаўленню, адраджэнню, захаванню на экране спадчыны Беларусі.

Аб тым, якім па сваім стылістычным гучанні мае быць тэлецыкл, дае магчымасць меркаваць першая стужка. Яна прысвечана славытым жанчынам зямлі Полацкай: Рагнедзе і Ефрасінні. Сімвалічна, што ў перыяд разладу, звяржэння старых ісцін гістарычны кінатэатр пачынаецца жаночай тэмай, якую звязваюць звычайна з нацыянальнай стыхіяй, жыццёвай цеплынёй.

Стваральнікі відавочнага мастацтва звяртаюцца да падзей X—XII стагоддзяў, якія амаль не пакінулі нашчадкаў свайго матэрыяльнага ўвасаблення. Але кінематаграфісты (фільм створаны ў аб'яднанні «Тэлефільм» сцэнарыстам Сяргеем Тарасавым і рэжысёрам Віктарам Шавялевічам) быццам і не імкнуцца да экраннай ілюстрацыі. Вось сярод святкуючай Купалле сучаснай моладзі камера «вызначае» прыгожую светлую дзяўчыну, якой потым накіравана «падыграваць» экраннаму апавяданню пра Рагнеду. Яе дзеянні, рухі не падпарадкаваныя фэбале гістарычных падзей. Гэта — не строга гістарычная фігура, хутчэй, герой-маска, вобраз-знак, з дапамогай якога аўтары ствараюць даволі яркую (па настрою, па выразнасці) экранную споведзь жыцця княжны полацкай, ад насільнага паланення будучым мужам князем Уладзімірам да апошніх гадоў за сценамі манастыра ў якасці ікананіні Анастасіі.

Экраннае апавяданне надае гісторыі фарбы чалавечай, жаночай трагедыі. Драматызм, трагедычнасць гісторыі падкрэсліваюцца карцінамі прыроды, такой жывой і слабай адначасова. Жаночы твар, рукі, пласціка — быццам працяг характэра прыроды, яе зялёнага і сіняга абшару (аператары фільма — П. Барскі і Ул. Булдык, мастак — Ул. Каткоў). Агульная жаночым вакаліз-

мам і музыкай, у якіх сінтызуюцца народныя спевы, мелодыі (кампазітар М. Семаковіч), гэтыя кадры можна назваць мастацкімі. Аўтары фільма не акцэнтуюць увагу гледачоў на мэтазгоднасці альбо гістарычным

новачнымі сцэнамі з жыцця Ефрасінні Полацкай. Такім чынам, гісторыка-літаратурны твор на тэлеэкране XX стагоддзя мае мастацка-публіцыстычную трактоўку. На новым узроўні развіцця культуры тэлебачанне

ДА СЯБЕ

палітычным значэнні (аб чым іншы раз гавораць нашы гісторыкі) учынкаў Рагнеды. Яны засяроджваюцца на тым, каб эмацыянальна перадаць сваю спагаду лёсу чалавека X стагоддзя, якому суджана было прайсці і знявагу, і пашану, і злачыніцтва, і пакаранне. Яны разважаюць з гледчым аб духоўных пачатках, магчымасцях чалавека.

У тэлефільме «Да вас, сучаснікі мае» мастацкая інтэрпрэтацыя «Епацьёўскага летапісу» існуе побач з рэлігійным, літаратурна-навуковым, філасофскім каментарыем гістарычных падзей, фігур мітрапаліта Філарэта і акадэміка Д. Ліхачова. Тэлевідовішча ўяўляе сабою нейкае адзіства, якое абумоўлена агульнай задачай — раскажаць гісторыю роднага краю, абудзіць памяць нашчадкаў, каб яны адчулі духоўную крэўнасць. Ідэя фільма зафіксавана ў абраным спосабе ілюстрацыі летапісу. Словы старога рукапісу, якія гучаць за кадрам, візуальна «пацверджаны» дакументальнымі здымкамі адкрыцця манастыра ў Полацку і паста-

быццам вяртае помніку літаратуры яго першасную якасць — аб'яднанне духоўных і прыкладных, інфармацыйных і эмацыянальных задач.

Такое суседства можа адно з яркіх вобразаў момантаў фільма. Напрыклад, дакументальныя здымкі аднаго з таямністых рэлігій — падстрыгу жанчыны ў манахіні — чаргуюцца са здымкамі келлі Ефрасінні, яе кніжніцы, іконнымі, карціннымі, мастацкімі вобразамі-уяўленнямі — чаргуюцца таксама з таямніцай, навуковай, гістарычнай. Што мы ведаем аб жыцці кніжніцы, асветніцы Ефрасінні Полацкай?! Толькі некалькі самых агульных біяграфічных звестак. Але, магчыма, патрэбны нашчадкаў не падрабязнасці жыцця гістарычнай асобы, а яе духоўны скарб?

Такім пытаннем задаюцца стваральнікі тэлефільма «Да вас, сучаснікі мае». І, здаецца, размова аб духоўнасці дапаможа нам сёння не толькі спрацацца аб тым, хто мы і адкуль пайшлі, але і адказаць на пытанне: куды «грядешы»?

Мікалай ДЗЯБЕЛА.

ТЫСЯЧА І АДЗІН РЭЦЭПТ АДПАЧЫНКУ

«Пылінка ва ўладзе вятроў...»

маляўнічасць каляровых далачынь, што адкрываюцца вачам з горнай вяршыні?

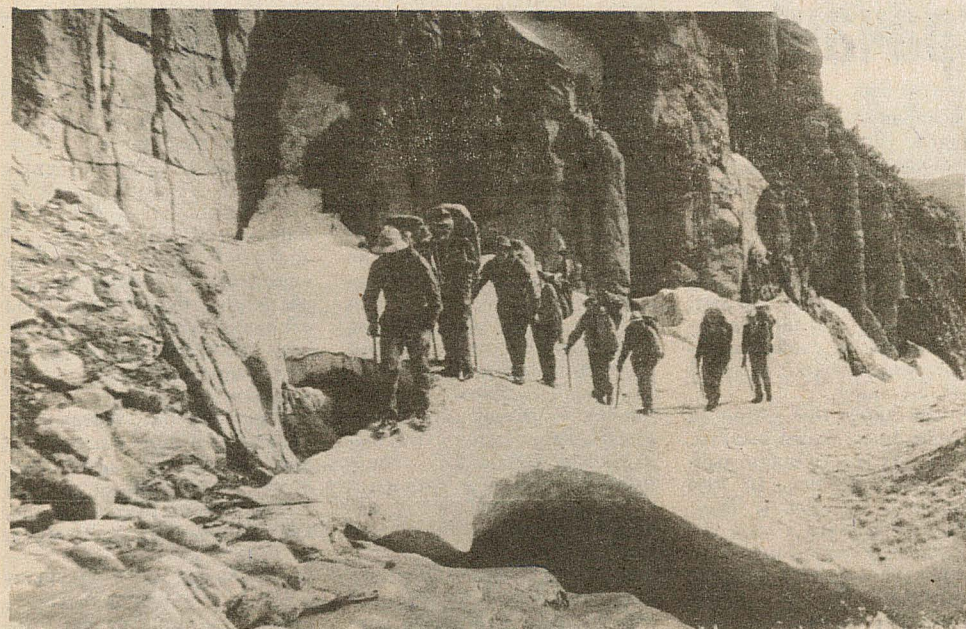
Напэўна, толькі той, хто прайшоў праз пустыню, ведае, колькі асалоды хаваецца ў звычайным ранішнім мыцці — не проста вадой, а гарачай вадой. Толькі той, каму выпала збіцца са сцёжкі пры сыходжанні з гор, ведае, што такое правесці ноч на схіле, дзе няма ніякай магчымасці паставіць палаткі. І толькі той, зразумела, можа ў поўнай меры ацаніць дасягненні цывілізацыі, хто пасля двухсот кіламетраў з рэчымі за плячыма за сем гадзін пралятае на крылатым ТУ чатыры тысячы.

Чалавеку неабходны выпрабаванні. Дзякуючы ім ён расце духоўна. Доўгі час знаходзячыся ў гарадах, ва ўладкаванні сваіх рабочых месц і камфортнасці кватэр, мы губляем пільнасць і бадзёрасць духа, становімся бяднейшымі за сябе саміх. Толькі дзякуючы выпрабаванням чалавек здабывае сябе.

«Чалавек — пылінка ва ўладзе сусветных вятроў», — заўважыў некалькі гадоў таму Эдвард Драйзер. Але тут жа дадаў: «Калі яму хапае волі і мужнасці ісці супраць ветру, ён ужо чагосьці ды каштуе».

І. ДРАПУН.

Фота аўтара.

У асяроддзі заўзятых турыстаў жыве і лічыцца неўміручай такая вось думка: калі вы хацеце аднойчы трапіць у сапраўднае падарожжа, то абавязкова вернецца да рашэння зрабіць гэта яшчэ не аднойчы. Адгэтуль, ад гэтай кропкі жыццёвага шляху вы — чалавек, які быццам бы чымсьці хворы. Ваша сэрца паранена светлай страляй. Гэта вецер вандраванняў. Гэта — голас сіне-фіялетавага далечыня, якія клічуць вас да сябе. І вы настолькі моцна адчуваеце гэты кліч, што не ў сілах яму супраціўляцца. Ды і не жадаеце, бо вандраванне ўжо стала неад'емнай часткай вашага жыцця. У глыбіні душы абуджана адчуванне натуральнай аднасці з прыродай. Падарожжа для вас зараз не толькі магчымасць актыўна адпачыць і атрымаць непаўторны ўражанні, але — і гэта самае галоўнае — крыніца жыватворнай энергіі, якая робіць вас прыгажэйшым, здаравейшым, мацнейшым і, калі хочаце, больш верным сабе.

Студэнтка факультэта журналістыкі Лілія Сурвіла «захаваў» турызм некалькі гадоў назад. З таго часу яе шляхі ляглі і на Урале, і ў Крымскіх гарах, і нават на Паміры. Ідэя прайсці праз пустыню нарадзілася нечакана. Чытаючы туркменскія дзённікі Пржвальскага, знайшла здзіўляючае сваёй фантастычнасцю апісанне падземнага возера Ковата. Вось тады і разгарэўся з новай сілай агеньчык у сэрцы. І паклікала ў дарогу далечынь.

Каракумы!.. Гэта слова абляцела, напэўна, увесь факультэт і не толькі. Закранула нейкім чынам і студэнтаў-географіў. Так скалалася група з дзесяці чалавек: Лілія як кіраўнік і арганізатар, Аксана Шываева з геофака, журналісты Святлана Шульга, Віктар Грынькоў, Вадзім Атрошчанка, Аляксандр Шарпіла, Сяргей Сачыўка, Сяргей Ананіч, а таксама аўтар гэтых радкоў (яму, дарэчы, па агульнай згодзе групы было даручана іх напісаць).

Калі вам надакучыла гарадская мітусня і калі вы больш не можаце дыхаць смогам паветрам, калі вы бачыце,

як адмоўна ўплывае на ваша самаадчуванне, штодзённая стомленасць — не адцягвайце, збірайцеся ў дарогу. Рэспубліканскі турыстычны клуб заўсёды акажа вам дапамогу. Тут вас навучаць, як паводзіць сябе ў походзе, асабліва калі вы ніводнага разу не былі ў ім.

Але памятайце: пераход праз пустыню не для тых, хто баіцца мазалёў. І не для тых, хто не хоча насыціцца пахам цюльпанавых паляў. Не для тых, хто задыхаецца на бясконных пясчаных пад'ёмах і спусках і жадаў бы выпіць усё неба па глытку.

Спачатку ў турклубе вам прапануюць не надта складаныя, «папулярныя» маршруты. Не хвалючыся, яны зусім не губляюць сваёй экзатычнасці з-за таго, што тхосьці тут прайшоў. Вы ідзяце ўпершыню, і таму ўсё будзе новым і нязвыклым. У дадатак, ніхто з бывалых ніколі не зможа пераказаць вам усе нечаканасці і небяспекі, а тым больш перадаць прыгажосць, бо ўспрымання яе — справа надзвычай тонкая, індывідуальная.

На самай справе, што, якая

зручнасць цывілізацыі здольна цалкам змяніць адчуванне шляху? Ёсць ты, ёсць панарама, якая павольна відзімаецца на вачах, ёсць дарога. І раптам здаецца, што гэта само жыццё грукае ў ваша сэрца ў такт крокам. У грукае гэтым — бязмерная радасць, бо ў вас ёсць Рух, Пазнанне, а калі да ўсяго гэтага і Творчасць — вы самы шчаслівы чалавек у Сусвеце!

Напэўна, ніякія словы і фотаздымкі не перададуць у поўнай меры ўсё тое, што так звыкла называецца вандруйкам.

Хто назваў пустыню жоўтай безжыццёвай прасторай? Не верце, гэта няпраўда. Асабліва вясной. Каракумы — непаўторны цуд, палітра вышэйшых сонца фарбаў, у якую нечаканай свежасцю ўкроплены ярка-зялёныя міжбарханнае лабіны. Здаецца, нішто не можа быць больш кранючым, чым кволасць і адзінота пустыннага ірысу сярод пясчоў. Вы крочыце, і з-пад ног разбегваюцца ва ўсе бакі пранырлі-

выя яшчаркі, суслікі недаўменна пазіраюць на вас з небяспечнай адлегласці, а часам міма праносіцца заяц, які чамусьці вельмі нагадвае нашага беларускага шарака. І змеі...

І сонечныя апёкі, і мукі смагі, і доўгачаканыя калодзежы глыбінёй да пяцідзесяці метраў, вада ў якіх аказваецца салёнай, і славуція «караблі» пустыні. Узняўшыся на чарговы бархан, вы раптам адчуеце пранізлівы вецер — подых пустэчы. А ўвечары полымя саксаула аранжавымі кляновымі лісткамі будзе знікаць у яшчэ не астыўшым паветры.

Калі вы ўмеце назіраць, рамантыкі вам хопіць на год

уперад. Але вандроўка — гэта не толькі рамантыка. Вы пераканаетесь, калі на вашым шляху паўстануць горы. У нас гэта быў Вялікі Балхан з яго самай высокай вяршыняй — Арланам. Тут было ўсё: танізуючы пах чатырохвекавой арчы, пранізваючы да самага сэрца вецер, светла-фіялетавае разлівы квітнеючых у далінах раслін, празрыстае, лёгкае, быццам пустое, паветра і халодныя камяні. Але было і брыдкае варушэнне фалангаў у ледзь прыкметных норках, нечаканія абвалы, узыходжанні па сыпучым шчэбенню, імгненны дождж, сцёжкі па краю бездані...

Якая карціна адлюструе

БЕЛАРУСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Цана 2 кап.
Мінская паліграфічная фабрыка
«Чырвоная зорка» МВП
імя Я. Коласа.

17 МАЯ
Зак. 2014.
Т. 2000 экз.

220080, Мінск-80, УНІВЕРСИ-
ТЭЦКІ ГАРАДОК, ВУЛ. БАБ-
РУЙСКАЯ, 9, ПАВЕРХ 4,
П.АК. 74-75.
ТЭЛЕФОН 20-68-27.

Рэдактар
М. Г. ЗАГОРСКАЯ.